

Men förutom dessa litet kritiska funderingar är jag positiv till Bo Eriksson bok *I skuggan av tronen*. Förutom Per Brahe själv får vi möta 1500-talets ledande persongalleri, kungarna Gustav, Erik och Johan, samt Brahes högadliga kollegor, och vi får också en god inblick i 1500-talets politiska historia, och livet hemmavid på godset. Eriksson sällar sig till den skara historiker som under de senaste åren givit en intresserad allmänhet goda chanser att få en inblick i 1500-talets svenska historia.

Mittuniversitetet, Härnösand

JAN SAMUELSON

William Beik, *A social and cultural history of early modern France* (Cambridge: Cambridge University Press, 2009). xviii+401 s.

William Beik är bekant för sina studier av folkliga protester och av det franska enväldets praktiska funktion under Ludvig XIV. Ett återkommande spår i hans böcker har varit interaktionen mellan elitgrupper och vanligt folk. Som resumé av ett yrkeslivs forskning har han nu åstadkommit en socialhistorisk och kulturhistorisk översikt över det tidigmoderna Frankrike.

I förordet anför han en rad reservationer inför det i grunden omöjliga i uppgiften. Ämnet är så brett att viktiga bitar med nödvändighet måste utelämnas; tidsperioden är så lång att den egna expertisen ofrånkomligen kommer till korta; mängden forskning är så omfattande att den omöjliga kan överblickas av en person. Just av det sista skälet, kan man emellertid säga till hans försvar, är behovet av syntetiserande framställningar desto större. Han har också tänkt sig att boken skall fungera som introduktion för studenter. Mycket av stoffet är samlat ur lång erfarenhet och referenserna relativt få. Läsarna förutsätts i första hand vara engelskspråkiga och hänvisningarna till franska verk har därför hållits nere. Jag är dock inte säker på att fler franska referenser hade skrämt bort några läsare och nu kan det i stället te sig som att den mesta eller åtminstone mest betydande forskningen om fransk historia bedrivs i USA.

Boken är tematiskt organiserad och tar upp många ämnen: demografi och produktion, social och politisk organisation i lokalsamhället, svärdsadel och ämbetsadel, stad och land, religion och krig, normer, värderingar och identiteter, mäns och kvinnors skilda förutsättningar och mycket mer. Just kvinnors särskilda erfarenheter är något Beik vinnlagt sig om att ge ordentligt utrymme. I strävan att skriva en lättillgänglig handbok har han valt att minimera redovisningen av skilda tolkningar i omdiskuterade frågor. Han har hellre velat skänka konkretion åt stoffet genom att återge åskådliga em-

piriska exempel. Det är inte feltänkt, men givet bokens både kronologiska och ämnesmässiga vidd tenderar det hela att bli en smula fragmentariskt och anekdotiskt.

Tyvär tror jag också att Beiks tillvägagångssätt kan få en effekt motsatt den avsedda. En skildring som inte framhåller det villkorade i historisk kunskap kräver en erfaren läsare. I avsaknad av den akademiska framställningens sedvanliga reservationer framstår det förflutna i Beiks bok som mer entydigt, homogent och statiskt än vad han förmodligen menar. Jag har bara plats för ett exempel: "Consciousness of personal honor", skriver Beik (s. 268), "gave everyone a stake in society by telling even the most humble that they were more honorable than someone below them and that being deferential toward superiors earned them favor and a bit of reflected glory." Just så var det alltså, och inte på något annat sätt, om man skall ta Beik på orden. Det kan förvisso vara nyttigt att reflektera över att även det franska samhället taget som helhet under långa perioder fungerade relativt friktionsfritt. Eftersom vi som utgångspunkt gärna förutsätter grundläggande intressekonflikter måste denna generella stabilitet också förklaras. Men kan det vara så enkelt som att ett internaliserat normsystem som alla, oavsett ställning, uppfattade som rimligt och rentav tjänade på är svaret?

Framställningen omfattar åren 1400–1789, men Beik säger sig medvetet ha lagt tonvikten på 1500- och 1600-talen. Jag har inte mätt, men överraskades av att så mycket berör medeltida förhållanden – även före 1400-talet – givet titelns framhållande av det tidigmoderna. Häri tangeras också min andra större invändning, som redan berörts. Det begränsade utrymmet medger bara ett fåtal illustrativa exempel till stöd för argumentationen, samtidigt tenderar de tematiska kapitlen att ha en kronologisk slagsida åt något visst håll. Det är därför svårt att få grepp om den betydande utveckling som ägde rum på snart sagt varje område under de fyra sekel som är aktuella.

Just därför fungerar också det sista kapitlet i mitt tycke bäst. Där behandlar Beik 1700-talet med aktivt bortseende från året 1789. Hur levde, kände och tänkte de fransmän som ännu inte hade upplevt och inte kunde föreställa sig revolutionen? I de flesta samhällsklasser och på de flesta områden hade de ett bättre liv än alla föregående generationer. Successiva reformer genomfördes som svar på nya krav, stat och närsamhälle reagerade följsamt på de förändringsprocesser som ägde rum. År 1788 såg allting helt enkelt ljust ut och Paris framstod som den civiliserade världens medelpunkt. Men lugnet var, som bekant, bedrägligt. Reformerna gav visserligen sken av förändringskraft men ändrade inte grundläggande det faktum att samhällets över- och underbyggnad gick allt mer i otakt. Till detta kom pamflett- och skandallitteraturen som byggde upp ett tidigare okänt opinionstryck. Här visade sig regimens ambivalens i reformfrågor: det tryckta ordet var varken

fritt eller underkuvat, censuren varken tolerant eller repressiv. Denna brist på tydlighet var i sig undergrävande.

Sådana här böcker riskerar alltid att utdömas av läsare som önskar annat och mer än vad författarens kapacitet och bokens utrymme tillåter. Därför skall det framhållas att Beik gjort ett gott försök med en otacksam uppgift. Han skriver inte primärt för ämnesexperten men boken fungerar rätt väl som grundläggande orientering på mångahanda områden av fransk historia.

Kungl. biblioteket, Stockholm

JONAS NORDIN

Keith Thomas, *The ends of life: roads to fulfillment in early modern England* (Oxford: Oxford University Press, 2009). 393 s.

Professor Keith Thomas, Fellow of All Souls College och tidigare rektor för Corpus Christi College i Oxford, är en av vår tids största och nu levande experter på tidigmodern tid. Hans publikationslista uppvisar titlar som *Religion and the decline of magic* (1971), *Age and authority in early modern England* (1976) och *Man and the natural world* (1983), för att nämna tre böcker som förändrat synen på perioden 1500–1800. Till detta kan läggas nästan lika många priser och utmärkelser som artiklar och boktitlar. Han var dessutom (troligen) den första att mynta termen tidigmodern tid, "early modern". I samband med en föreläsning som han höll för the British Academy 1976 – föredraget hette "Age and authority in early modern England" – påpekade den dåvarande ordföranden, Sir Isaiah Berlin, att han inte var bekant med termen.

I sin senaste bok tar sig Keith Thomas an ett svårt ämne: hur ville människor förr leva sina liv? Han tar som sin uppgift att blottlägga de grundläggande och existentiella värderingar som styrde människan, och att se hur attityderna anpassades, utmanades och omdanades allteftersom samhället förändrades. Keith Thomas är tydlig med att han just söker finna människors "uppfyllande" och "förverkligande" ("fulfilment", och hur de försökt leva "fulfilling lives"). Självklart är nestorn i historia medveten om den stora fara som ligger i att ta sig an ett sådant stort forskningsprojekt. Det är lätt hänt att vi projicerar vår tids existentiella situation på dåtidens. Ett begrepp som "självförverkligande" leder tankarna till den stressade 2000-talsmänniskan som försöker hinna med både sig själv, arbete och familj, inte till en gårdspräst i en liten by strax utanför London på 1600-talet. Keith Thomas menar att det inom människornas olika strukturer eller rum gick utmärkt att handla, agera, som man själv ville och ansåg bäst, det vill säga förverkliga utsatta livsmål. Den viljan att uppfylla sina åtaganden var fylld av kulturell mening och Keith Thomas lyckas göra den förstäligen för läsaren.